

„Teď jděte, moji vůdcové, vezměte Armurise, at jsem lázeň připraví a obléknou ho pěkně, pak ať ho ke mně přivedou, nechť se mnou stůl můj sdílí.“
 A na ten pokyn vůdcové hned šli pro Armurise, sňali mu pouta železná, okovy těžké vzali, hned odvedli ho do lázně a šat mu krásný dali, pak k emirovi vedli ho, jenž usedl s ním za stůl.
 A tehdy taktó promluvil k Armurisovi emir:
 „Nuž vzhůru, Armurisi, jdi, spěchej pro svého syna a jemu vyřď ode mne, že stane se mým zetěm, nechci ho pro svou neteř snad, ani pro sestřenicí, však pro svou dceru jedinou, jež světem je mých očí.“

Věštinu těchto hrdinských písní zapsali moderní badatelé až z ústního folklóru 19. a 20. století, v němž byly stále živé.

Nejrozšířenější je tzv. akritovský cyklus, písně, jejichž hrdinou je Digenis (psáno Digenés) Akritas, s nímž se v dalším století sledáme jako s hrdinou rozsáhlejšího eposu vzniklého snad spojením různých krašších písní. Mnohé z těchto písní líčí příběhy, jež nejsou obsaženy v eposu. Mezi ně patří i píseň o smrti Digenisovy ženy:

Teď na železné posteli Digenis těžce hyne
 a kolem něho lékařš své knihy v rukou drží.
 On hlavu svoji pozvedne a na svou krásku zvolá:
 „Sem ke mně, dívko, bliž se poď a usedni si ke mně –
 na tomto světě prožil jsem už třiatřicet roků,
 teď anděl smrti přichází a chce si vzít mou duši.“
 Pak uchopí ji za ruce a tisíckrát ji zlíbá,
 uprostřed toho objeť povolna zardouší ji.

Věšina těchto písní pochází z Pontu (tj. ze severovýchodní části Malé Asie) a z Kappadokie, kde hranice mezi byzantskou říší a Araby střezili tzv. akrité, tj. strážci hranic (řec. *akra* = hranice), a odtud se přes Kypr a Krétu rozšířily i do pevninského Řecka. Patří sem např. píseň *Hyios tí Androniká* (Píseň o synu Andronikově), *Ho thanatos tí Digeni* (Píseň o smrti Digenisově), v níž Digenis na mramorovém nebo kovovém mlatu zápasí s Charontem o svůj život, *Porfyris* (Píseň o Porfyrisovi), *To kaston téš Hóreias* (Píseň o hradu krásky). Tyto písně jsou skládány patnácti- a osmiřadovým jambem, jemuž Byzantinci říkali politický (tj. obecný, běžný) verš. Mnohé z těchto písní, jež jsou dokladem nehybnoucí tvůrčí síly řeckého lidu, mají historické jádro. V těchto památkách vidí literární historikové i kořeny novorecké literatury.

OD MAKEDONSKÉ RENESANCE KE KOMNÉNOVSKÉMU KLASICISMU

Období vlády posledních členů makedonské dynastie přineslo sice zvlášť za vlády Basileia II. úspěchy na poli válečném, ale ve srovnání s mohutným kulturním nástupem makedonské renesance za Fótia nebo Konstantina Porfyrogeneta se nám toto období jeví jako kulturní úpadek. Ale ještě poslední císař této dynastie KONSTANTINOS IX. MONOMACHOS (1042–1054) svou školskou a kulturní politikou připravil půdu pro mohutný rozvoj zjemnělé kultury za vlády Komnénovců v druhé polovině 11. a ve 12. století. Zvýšil se počet škol, jednolitivě školy měly ovšem nestejnou úroveň, lišily se počtem i sociálním původem žáků, kvalitou vyučování a rozsahem učebního programu. Někde se výuka omezovala na „gramatiku“ nebo „orthografii“, jinde se vyučovala i „rétorika“ a „filozofie“, k tomu mohl přistupovat i výklad právních pojmů a látka quadrivia.

■ ■ ■ ŠKOLSTVÍ V DOBĚ KÓNSTANTINA IX. MONOMACHA

Od doby vlády Basileiovy až po dny Monomachovy byly větší zanedbávány, přece však zcela nezanikly (tak charakterizuje toto období vzdělaná princezna a historička Anna Komnena). Byly-li někde pod popelem skryty jiskry moudrosti, císař je vyzdvihoval a vypočítával všechny příbuzné zjevy, totiž filozofy, řečníky a ty, kteří se horlivě zabývali vědami, nebo se spíše domnívali, že se jimi zabývají. Neboť málo učenců živila tehdejší doba a ti se zastavili